

ULOGA VJEŠTAKA U POSTUPKU UTVRĐIVANJA VRIJEDNOSTI VOZILA I VISINE ŠTETE NA VOZILU

THE ROLE OF THE EXPERT IN DETERMINING THE VEHICLE'S VALUE AND THE AMOUNT OF VEHICLE'S DAMAGE

Milenko Čabarkapa¹

XV Simpozijum
"Veštačenje saobraćajnih nezgoda
i prevare u osiguranju"

Rezime: Analiza rada vještaka u postupku utvrđivanja vrijednosti vozila i visine štete na vozilu pokazuje da je rad vještaka na ovim vještačenjima usko povezan sa pravnim normama i da ima dvije strane: formalnu i sadržajnu. Formalna, procesna strana vještačenja kao procesne radnje je normirana i te norme obavezuju vještaka da ih primjenjuje prilikom izrade nalaza i mišljenja. Međutim, vještačenje po svojoj prirodi i sadržaju ima i drugu stranu, koja je u vezi s primjenom nauke i tehnike, dakle, stručnog znanja i vještine. Uloga vještaka je da svoju naučno-stručnu djelatnost na predmetu vještačenja utvrđivanja vrijednosti vozila i visine štete na vozilu obavlja po pravilima struke i nauke, u skladu sa svojom vještinom, jer sadržajna strana ovih vještačenja ne može biti normirana pravnim normama.

KLJUČNE RIJEČI: VRIJEDNOST VOZILA, VISINA ŠTETE NA VOZILU, ULOGA VJEŠTAKA

Abstract: Analysis of the expert's work in the process of determining the value of a vehicle and the amount of damage to a vehicle shows that the expert's work in these areas of expertise is closely related to legal standards and it has two sides: formal and content. The formal, procedural side of expertise as a procedural action is standardized, and these norms are binding the expert to apply them when making findings and opinions. However, expertise in its nature and content has another side, which is in connection with the application of science and technology, therefore, with professional knowledge and skills. The role of the expert is to perform his scientific and professional activities on the subject expertise determining the value of the vehicle and the amount of damage to the vehicle according to the rules of profession and science, in accordance with his skills, because the content side of these areas of expertise cannot be standardized by legal norms.

KEY WORDS: VEHICLE'S VALUE, AMOUNT OF VEHICLE'S DAMAGE, ROLE OF THE EXPERT

1. UVOD

Utvrđivanje vrijednosti vozila i utvrđivanje obima i visine štete na vozilu nastale u saobraćajnoj nezgodi ili u drugom štetnom događaju je predmet sudskog i vansudskih postupaka.

Kada društvo za osiguranje, odnosno udruženje društava za osiguranje, ne može da ustanova da su oštećenja nastala u predmetnoj saobraćajnoj nezgodi, vrši se rekonstrukcija štetnog događaja, odnosno predlaže se vještačenje za utvrđivanju obima štete na vozilu (Crna Gora. Pravilnik o jedinstvenim kriterijumima za procjenu štete na vozilima i štete koja je posljedica nemogućnosti korišćenja vozila, 2009).

Kada društvo za osiguranje, odnosno udruženje društava za osiguranje, ne odgovori na zahtjev oštećenog lica u predviđenom roku, odnosno kada obrazloženim odgovorom obavijesti podnosioca odštetnog zahtjeva da nema osnova za naknadu štete, oštećeno lice može pravo na naknadu štete ostvariti tužbom kod nadležnog suda. U ovom slučaju, u sudskom parničnom postupku (Crna Gora. Zakon o parničnom postupku, 2004, 2006) dolazi do uloge vještaka u utvrđivanju visine štete na vozilu.

Društvo za osiguranje koje naknadi štetu oštećenom licu i stupi u njegovo pravo prema licu odgovornom za štetu, može pravo na regres, za iznos isplaćene naknade, ostvariti tužbom kod nadležnog suda. U ovom slučaju, u sudskom parničnom postupku (Crna Gora. Zakon o parničnom postupku, 2004, 2006), dolazi do uloge vještaka u utvrđivanju visine štete na vozilu.

U sudskom postupku obezbjeđenja dokaza o obimu štete na vozilu, kada ga dozvoli sud (Crna Gora. Zakon o parničnom postupku, 2004, 2006), dolazi do uloge vještaka u utvrđivanju obima štete na vozilu.

U krivičnom postupku (Crna Gora. Zakonik o krivičnom postupku, 2009, 2010, 2015) dolazi do uloge vještaka u utvrđivanju visine štete na vozilu radi ocjene postojanja obilježja krivičnog djela ugrožavanja saobraćaja (Crna Gora. Krivični zakonik, 2003, 2006, 2008, 2010, 2011, 2015a, 2015b).

U stečajnom postupku (Crna Gora. Zakon o stečaju, 2011), dolazi do uloge vještaka u procjeni vozila, kao popisane pokretne imovine, koja je predmet prodaje.

U izvršnom postupku (Crna Gora. Zakon o izvršenju i obezbjeđenju, 2011, 2014) dolazi do uloge vještaka u procjeni vozila, kao popisane pokretne stvari, koja je predmet izvršenja.

U svim sudskim postupcima uloga vještaka je nezamjenljiva i glavna za utvrđivanja vrijednosti vozila, obima i visine štete na vozilu.

U vansudskim postupcima uloga vještaka je zamjenljiva stručnim licem, a u slučajevima određivanja vještačenja uloga vještaka je glavna za utvrđivanja vrijednosti vozila, obima i visine štete na vozilu.

2. SUDSKO VJEŠTAČENJE U POSTUPKU ZA NAKNADU ŠTETE NA VOZILU I POSTUPKU PROCJENE VRIJEDNOSTI VOZILA

Ekspertiza (fr. expertize) procjena, vještačenje, upotreba vještaka u iznalaženju materijalne i objektivne istine u privatnopravnim i javno pravnim odnosima (Vujaklija, 1996).

Sud će izvesti dokazivanje vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja neke činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže (Crna Gora. Zakon o parničnom postupku, član 243, 2004, 2006).

Vještačenje se određuje kad za utvrđivanje ili ocjenu neke važne činjenice treba pribaviti nalaz i mišljenje od lica koje raspolaže potrebnim stručnim znanjem (Crna Gora. Zakonik o krivičnom postupku, član 136, 2009, 2010, 2015).

Ako je potrebno, stečajni upravnik će, uz saglasnost stečajnog sudije, procjenu vrijednosti stvari povjeriti vještaku (Crna Gora. Zakon o stečaju, član 108, 2011).

Procjenu pokretnih stvari vrši javni izvršitelj preko stručnog lica koje odredi, a može je izvršiti i pribavljanjem izveštaja o cijeni od odgovarajućih organa i institucija (Crna Gora. Zakon o izvršenju i obezbjeđenju, član 90, 2011, 2014).

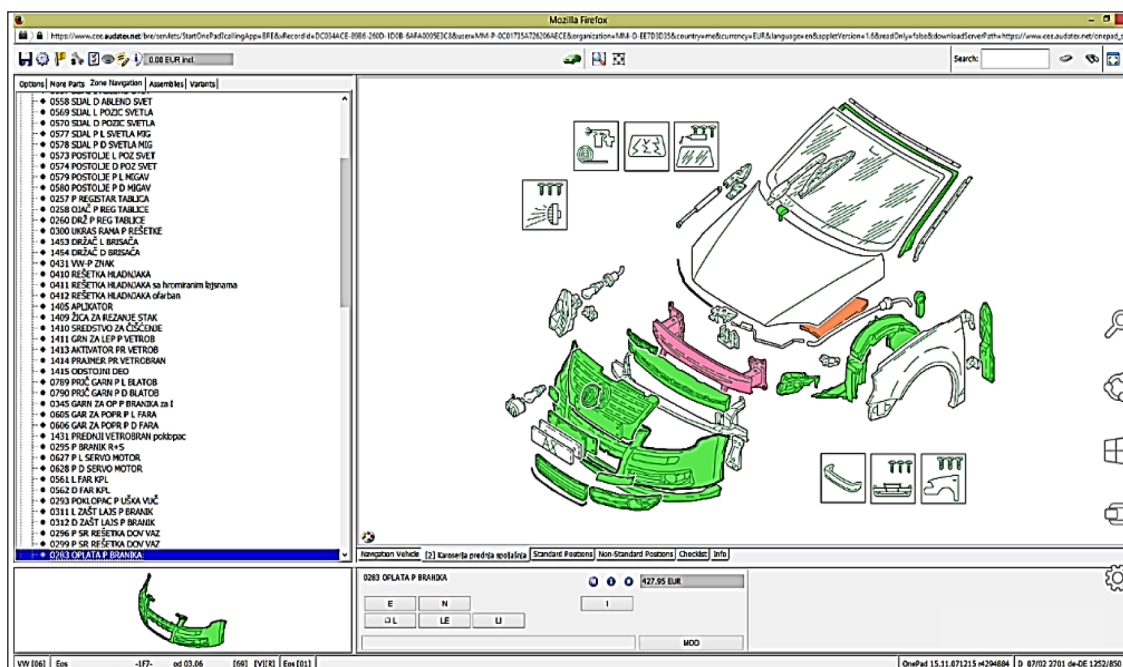
Vještačenje je stručna aktivnost čijim se obavljanjem, uz korišćenje naučnih, tehničkih i drugih dostignuća, pružaju sudu ili drugom organu koji vodi postupak potrebna stručna znanja koja se koriste prilikom utvrđivanja, ocjene ili razjašnjenja pravno relevantnih činjenica (Srbija. Zakon o sudskim veštacima, član 2, 2010)

Sudsko vještačenje je procesna radnja u okviru koje se vrši naučna interpretacija materijalnih činjenica o predmetu vještačenja. Vještačenje je primjena naučnih i stručnih postulata, principa i metoda na činjenično stanje o predmetu vještačenja, od strane vještaka, kao lica koje raspolaže posebnim stručnim znanjem, umijećem i vještinama (Vodinelić, V. i dr., 1986).

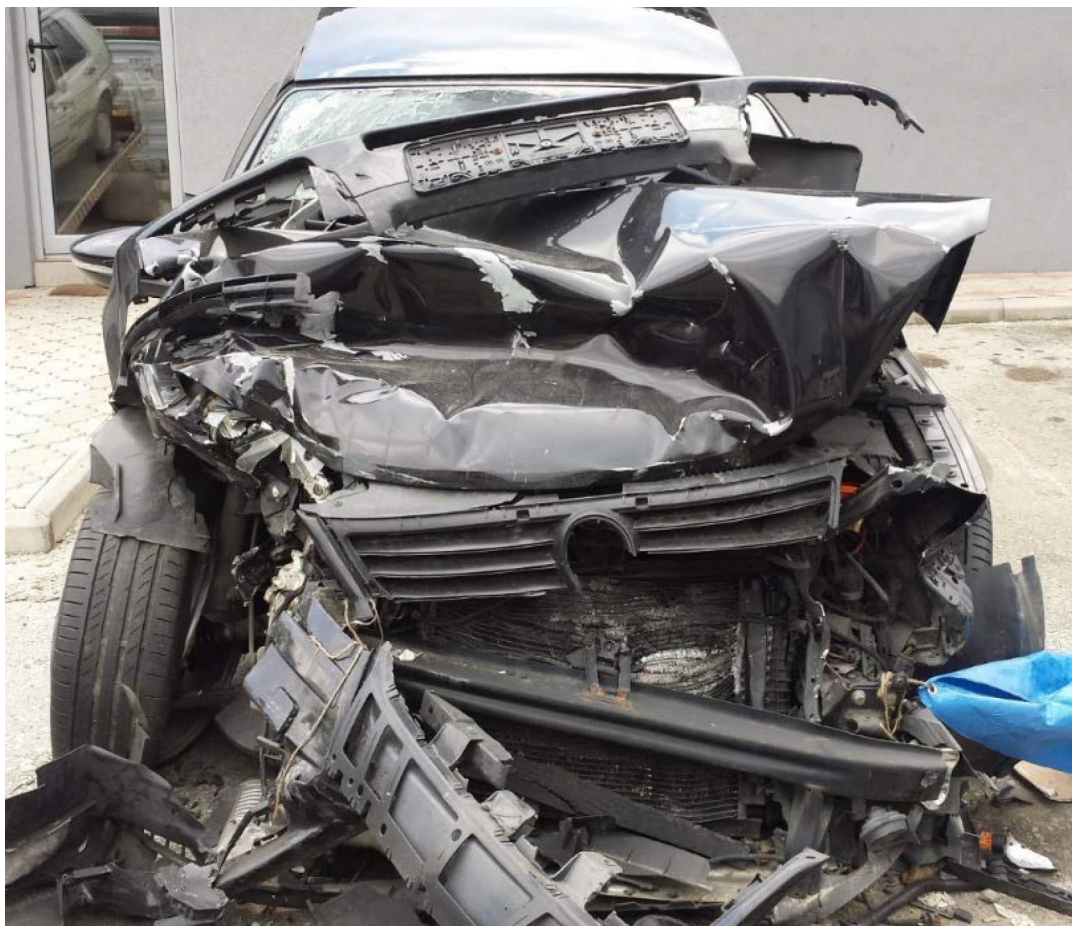
Vještačenje je dokazno sredstvo, oblik stručne djelatnosti koja se odvija u propisanoj procesnoj formi. Nalaz i mišljenja vještaka postaje dokaz, kada ga organ postupka prihvati u cjelosti ili određenom dijelu (Vodinelić, V. i dr., 1986; Modly, 2007).

Postupak vještačenja je procesno regulisan, a sadržaj vještačenja se procesno ne ruguliše. Vještačenje se obavlja po pravilima nauke i tehnike ili struke, koju primjenjuje vještak zavisno od njegovog stručnog profila.

Naučni pristup proučavanju vrijednosti vozila i obima i visine štete na vozilu primjenjuje naučni metod, kao smišljeno i plansko postupanje (Mihailović, 2004), pri vještačenju u iznalaženju materijalne i objektivne istine o predmetu vještačenja. Izučavanje vrijednosti vozila i obima visine štete na vozilu zasniva se na prihvaćenoj naučnoj doktrini (Rotim, 1989; Dragač i Vujanić, 2002; Dragač, 2007; Kostić, 2009; Vujanić, Antić, Pešić, 2015), koju vještak treba da primijeni i ispoštuje u cjelini i na vještini vještaka da primijeni svoje poznavanje zakonomjernosti nauke i tehnike i vladanje naučnim, odnosno stručnim sredstvima na činjenično stanje o predmetu vještačenja. U radu na utvrđivanju vrijednosti vozila i obima i visine štete na vozilu, vještak primjenjuje i odgovarajuće priručnike (Vujanić i dr., 2009) i kataloge vozila (Nacionalni biro osiguravača Crne Gore, 2015), kao i savremene računarske programe o bazama podataka o vozilima i o tehnikama obračuna visine štete na vozilima (Audatex, 2016)(slika 1).

Slika 1. Audatex obračun visine popravke VW Eos. Izvor: [11]

Slika 2. Obim štete na vozilu. Izvor: [11]

3. SUDSKO VJEŠTAČENJE NAKON NEUSPJEŠNOG POSTUPKA ZA NAKNADU ŠTETE PRED DRUŠTVOM ZA OSIGURANJE

Postupak u vezi sa štetom nastalom na vozilu u saobraćajnoj nezgodi ima dvije faze:

- utvrđivanje obima štete na vozilu i
- utvrđivanje visine štete na vozilu.

Obje faze ovog postupka sprovodi društvo za osiguranje, odnosno udruženje društava za osiguranje, po pravilima koja utvrđuje regulatorni organ nadležan za nadzor osiguranja (Crna Gora. Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju, 2012).

Oštećeno lice pokreće postupak za naknadu štete nastale na vozilu podnošenjem odštetnog zahtjeva društvu za osiguranje, odnosno udruženju društava za osiguranje.

Društvo za osiguranje, odnosno udruženje društava za osiguranje, dužno je da u slučaju imovinske štete, u određenom roku, oštećenom licu dostavi:

- obrazloženu ponudu za naknadu štete, ako su odgovornost za naknadu štete i visina štete nesporni ili
- obrazloženi odgovor, ako su odgovornost za naknadu štete ili visina štete sporni.

Pravilima postupka rješavanja odštetnih zahtjeva, društvo za osiguranje, odnosno udruženje društava za osiguranje, utvrđuje dokaze potrebne za utvrđivanje osnova i iznosa naknade štete, način procjene štete i način utvrđivanja iznosa naknade.

Visina naknade štete određuje se primjenom kriterijuma za procjenu štete na vozilima, koje utvrđuje udruženje društava za osiguranje, a na koje saglasnost daje regulatorni organ (Crna Gora. Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju, član 14, 2012; Pravilnik o jedinstvenim kriterijumima za procjenu štete na vozilima i štete koja je posljedica nemogućnosti korišćenja vozila, 2009)(slika 3).

296.

Na osnovu člana 177 Zakona o osiguranju ("Službeni list RCG", br. 78/06 i 19/07) a u vezi sa članom 8 Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju ("Službeni list RCG", br. 46/07), na predlog Nacionalnog Biroa osiguravača Crne Gore, Savjet Agencije za nadzor osiguranja, na DZDZVIII sjednici održanoj 27.05.2009. godine, utvrdio je

**PRAVILNIK
O JEDINSTVENIM KRITERIJUMIMA ZA PROCJENU ŠTETE NA VOZILIMA I ŠTETE
KOJA JE POSLJEDICA NEMOGUĆNOSTI KORIŠĆENJA VOZILA**

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuju se jedinstveni kriterijumi za procjenu štete na vozilima i štete koja je posljedica nemogućnosti korišćenja vozila usljed njegovog oštećenja u saobraćajnoj nezgodi, do isteka vremena potrebnog za završetak opravke, odnosno kupovine drugog vozila umjesto oštećenog, kada se radi o tehnički totalnoj šteti.

Ovaj pravilnik primjenjuju društva za osiguranje, koja se bave osiguranjem autoodgovornosti i autokasko osiguranjem kao i druga lica kada se u njihovim aktivnostima jave slučajevi utvrđivanja šteta na vozilima po ovim osnovima.

Obaveznost primjene jedinstvenih kriterijuma

Član 2

Jedinstveni kriterijumi, utvrđeni ovim pravilnikom, primjenjuju se kod svih slučajeva procjene štete na vozilima i štete koja je posljedica nemogućnosti korišćenja vozila, kako bi se, na jedinstven i za oštećene - vlasnike vozila jednak način, obezbijedila procjena obima i visine štete na vozilu odnosno štete koja je posljedica oštećenja vozila.

Slika 3. Pravilnik o jedinstvenim kriterijumima... Izvor: [7]

Članom 1. Pravilnika o jedinstvenim kriterijumima za procjenu štete na vozilima i štete koja je posljedica nemogućnosti korišćenja vozila (Crna Gora, 2009) propisano je da ga primjenjuju društva za osiguranje, koja se bave osiguranjem autoodgovornosti i autokasko osiguranjem kao i druga lica kada se u njihovim aktivnostima jave slučajevi utvrđivanja šteta na vozilima po ovim osnovima, a članom 2. da se jedinstveni kriterijumi, utvrđeni ovim pravilnikom, primjenjuju kod svih slučajeva procjene štete na vozilima.

Ovdje se postavlja pitanje: ko su „druga lica“ kod kojih se u njihovim aktivnostima javljaju slučajevi utvrđivanja šteta na vozilima usljed njegovog oštećenja u saobraćajnoj nezgodi ?

odnosno da li su to sudski vještaci koji postupaju po istom odštetnom zahtjevu za naknadu štete od osiguranja u sudskom postupku, koji je pokrenut nakon neuspješnog postupka koji je vodilo društvo za osiguranje ?

Jedini logičan odgovor na ovo pitanje je: ta „druga lica“ nijesu sudski vještaci. Jer, kada bi bili sudski vještaci, tada bi bilo suspendovano pravno procesno načelo sudskog vještačenja „nalaz i mišljenje vještaka u skladu sa pravilima nauke i vještine“ (Crna Gora. Zakon o parničnom postupku, 2004). Pravno procesnim normama normira se formalna, procesna strana vještačenja kao procesne radnje i te norme obavezuju vještaka da ih primjenjuje prilikom izrade nalaza i mišljenja. Međutim, vještačenje po svojoj prirodi i sadržaju ima i drugu stranu, koja je u vezi sa primjenom nauke i tehnike, dakle, stručnog znanja i vještine. Taj aspekt vještačenja ne može biti normiran pravnim normama. Naučno-stručnu djelatnost vještak na predmetu vještačenja utvrđivanja vrijednosti vozila i visine štete na vozilu obavlja po pravilima struke i nauke, u skladu sa svojom vještinom, jer sadržajna strana ovih vještačenja ne može biti normirana pravnim normama. U suprotnom ako bi se djelatnost vještaka obavljala samo po normama Pravilnika o jedinstvenim kriterijumima za procjenu štete na vozilima i štete koja je posljedica nemogućnosti korišćenja vozila (Crna Gora, 2009), tada bi takva djelatnost bila u domenu znanja kojim sud raspolaže, pa ne bi bilo uslova, ni potrebe, za određivanjem vještačenja, jer će sud izvesti dokazivanje vještačenjem samo kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja neke činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže (Crna Gora. Zakon o parničnom postupku, član 243, 2004, 2006).

4. ZAKLJUČAK

Postupak u vezi sa utvrđivanjem vrijednosti vozila ima divije faze: utvrđivanje stanja vozila i utvrđivanje vrijednosti vozila. I postupak u vezi sa štetom nastalom na vozilu ima dvije faze: utvrđivanje obima štete na vozilu i utvrđivanje visine štete na vozilu.

Utvrdjivanje vrijednosti vozila i utvrđivanje visine štete na vozilu nastale u saobraćajnoj nezgodi ili u drugom štetnom događaju je predmet sudskog i vansudskih postupaka.

U svim sudskim postupcima uloga vještaka je nezamjenljiva i glavna za utvrđivanja vrijednosti vozila i visine štete na vozilu.

U vansudskim postupcima uloga vještaka je zamjenljiva stručnim licem, a u slučajevima određivanja vještačenja uloga vještaka je glavna za utvrđivanja vrijednosti vozila i obima i visine štete na vozilu.

Analiza rada vještaka u postupku utvrđivanja vrijednosti vozila i visine štete na vozilu pokazuje da je rad vještaka na ovim vještačenjima usko povezan sa pravnim normama i da ima dvije strane: formalnu i sadržajnu. Formalna, procesna strana vještačenja kao procesne radnje je normirana i te norme obavezuju vještaka da ih primjenjuje prilikom izrade nalaza i mišljenja. Međutim, vještačenje po svojoj prirodi i sadržaju ima i drugu stranu, koja je u vezi s primjenom nauke i tehnike, dakle, stručnog znanja i vještine. Uloga vještaka je da svoju naučno-stručnu djelatnost na predmetu vještačenja utvrđivanja vrijednosti vozila i visine štete na vozilu obavlja po pravilima struke i nauke, u skladu sa svojom vještinom, jer sadržajna strana ovih vještačenja ne može biti normirana pravnim normama.

5. LITERATURA

- [1] Audatex (2016). On line globalni program za procjenu štete na motornim vozilima.
- [2] <https://www.cee.audatex.net/sso/login?service=https%3a%2f%2fwww.cee.audatex.net%2fbre>
- [3] Dragač, R. (2007). Uviđaj i veštačenje saobraćajnih nezgoda na putevima. Službeni list SRJ. Beograd.
- [4] Dragač, R., Vujanić, M. (2002). Bezbednost saobraćaja, II deo. Saobraćajni Fakultet. Beograd.
- [5] Crna Gora (2003, 2006, 2008, 2010, 2011, 2015a, 2015b). Krivični zakonik. Službeni list Republike Crne Gore, br. 70/2003, 47/2006, Službeni list Crne Gore, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 14/2015, 42/2015.
- [6] Crna Gora (2004, 2006). Zakon o parničnom postupku. Službeni list Republike Crne Gore, br. 22/2004, 76/2006.
- [7] Crna Gora (2009, 2010, 2015). Zakonik o krivičnom postupku. Službeni list Crne Gore, br. 57/2009, 49/2010, 35/2015.
- [8] Crna Gora (2009). Pravilnik o jedinstvenim kriterijumima za procjenu štete na vozilima i štete koja je posljedica nemogućnosti korišćenja vozila. Službeni list Crne Gore, br. 35/2009.
- [9] Crna Gora (2011). Zakon o stečaju. Službeni list Crne Gore, br. 1/2011.
- [10] Crna Gora (2011, 2014). Zakon o izvršenju i obezbjeđenju. Službeni list Crne Gore, br.36/2011, 28/2014.
- [11] Crna Gora (2012). Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju. Službeni list Crne Gore, br. 44/2012.
- [12] Čabarkapa, M. (2015). Ekspertize saobraćajnih nezgoda. Crna Gora.
- [13] Kostić, S. (2009). Ekspertize saobraćajnih nezgoda. Fakultet tehničkih nauka. Novi Sad.
- [14] Mihailović, D. (2004). Metodologija naučnih istraživanja. Fakultet organizacionih nauka. Beograd.
- [15] Nacionalni biro osiguravača Crne Gore (2015). Katalog cijena motornih vozila. Podgorica.
- [16] Rotim, F. (1989). Elementi sigurnosti cestovnog prometa, svezak 1. Jugosloveska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb.
- [17] Vujanić, M. i dr. (2009). Priručnik za saobraćajno-tehničko veštačenje. Traffic Safety Group. Beograd.
- [18] Vujanić, M., Antić, B., Pešić, D. (2015). Osnove veštačenja i procena šteta u saobraćaju. Saobraćajni fakultet. Beograd